

જ્વલનશીલ પદાર્થ મકાનની અંદર ભરાવાથી થયેલો ઘડાકો !

મે - ૨૦૧૧

જુન ૨૦૦૮માં ગાર્નર, ઉત્તર કેલીફોર્નિયા, અમેરીકાના માંસ બનાવતા કારખાનામાં એક મોટો ઘડાકો થયો. નેચરલ ગેસની નવી પાઈપ લાઈન પાણીના હીટરને બળતણ આપવા નાખવામાં આવી હતી. નવી લાઈનની હવા દૂર કરવા નેચરલ ગેસ ભરી દેવામાં આવ્યો હતો. ભરેલી પાઈપ લાઈનમાંથી નેચરલ ગેસ લગભગ ૨.૩૦ કલાક સુધી મકાનની અંદર ઠલવાયો. ઘડાકો થઈ શકે તેવું મિશ્રણ તૈયાર થયું અને તે સળગ્યું. ઘડાકાથી મકાનનો ધ્વંશ થયો, ૪ માણસો માર્યા ગયા, ૬૭ લોકો ઘાયલ થયા ઉપરાંત ૧૮૦૦૦ પાઉન્ડ એમોનીયા ફેલાવવા કારણભુત બન્યો.

ઘણા બધા લોકો નેચરલ ગેસને એક એવા બળતણ તરીકે જાણે છે કે ઘડાકો કરી શકે. પરંતુ યાદ રાખો કે કોઈપણ જ્વલનશીલ વાયુ અથવા તરત બાષ્પિભવન થનાર જ્વલનશીલ પ્રવાહી નુ પાઈપ અથવા સાધનમાંથી બહાર છૂટવું એ આના જેવા અકસ્માત કરવા સક્ષમ છે.

ઘણી બધી ઉત્પાદન પ્રક્રિયામાં જ્વલનશીલ વાયુ કે પ્રવાહી વપરાતું હોય છે, ઘણી બધી કંપનીઓ, ઓફિસો તથા લેબોરેટરીઓમાં નેચરલ ગેસ, પ્રોપેન અથવા જ્વલનશીલ બળતણ વપરાતું હોય છે. મરમ્મતની તૈયારી વખતે પ્રક્રિયાને શરૂ કરવા અથવા બીજા કામ વખતે પ્રક્રિયાના જ્વલનશીલ પદાર્થ કે પાઈપ કે સાધનમાં રહેલાં બળતણને વાપરવું જરૂરી બનતું હોય છે આ અકસ્માત આપણને યાદ અપાવે છે કે આવા જ્વલનશીલ પદાર્થોને સુરક્ષિત જગ્યાએ છોડવા કેટલું જરૂરી છે જ્યાં તેને સુરક્ષિત રીતે રોકી શકાય, પ્રક્રિયા કરી શકાય અથવા છોડી શકાય. જ્વલનશીલ પદાર્થોને ક્યારેય પણ મકાન, રૂમ, અથવા કોઈપણ બીજા બંધ જગ્યામાં એકઠો થવા દેશો નહિ.

શું તમે જાણો છો ?

- જ્વલનશીલ વાયુ અથવા વરાળનો ભાગ મકાન અથવા રૂમમાં ઘડાકો કરી શકે તેવું વરાળીય વાદળ બનાવી શકે છે. દા.ત.: ૨૦ ફુટ લાંબા, ૨૦ ફુટ પહોળા અને ૧૦ ફુટ ઊંચા (૬મી. X ૬મી X ૩.૫મી) રૂમમાં ફક્ત ૧૧ પાઉન્ડ (૫ કિલો) પ્રોપેન ઘડાકો કરી શકે તેવું મિશ્રણ બનાવી શકે છે. અને આ ૧૧ પાઉન્ડ (૫ કિલો) પ્રોપેનના ઘડાકાની શક્તિ ૧૧૦ પાઉન્ડ (૫૫ કિલો) ટી.એન.ટી. જેટલી હોય છે.
- કોઈપણ બંધ જગ્યા જેમકે મકાન કે રૂમ તેમાં છુટેલો જ્વલનશીલ પદાર્થને ઘડાકા માટેના મિશ્રણની સાંદ્રતા વધારવા માટે મદદ પુરી પાડે છે.

તમે શું કરી શકો ?

- તમારા પ્લાન્ટમાં રહેલા પદાર્થોના આગ અને ઘડાકાના જોખમને સમજો. નેચરલ ગેસ, પ્રોપેન અને બીજા બળતણને ભુલશો નહિ.
- જ્યારે પણ પાઈપ કે સાધનમાંથી જ્વલનશીલ પદાર્થ છોડવાનો થાય (દા.ત.: સાધનોને મરમ્મત માટે તૈયાર કરવાના હોય) ત્યારે ખાત્રી કરો કે જ્વલનશીલ પદાર્થોને સુરક્ષિત જગ્યાએ છોડવામાં આવ્યા છે જે માણસો તથા અગ્નિસ્ત્રોતોથી દૂર હોય. તમારા પ્લાન્ટની જ્વલનશીલ પદાર્થોને સુરક્ષિત રીતે છોડવા માટેની પદ્ધતિનું પાલન કરો.
- જ્યારે પણ શક્ય હોય ત્યારે, જ્વલનશીલ વરાળ અને ગેસને એવી સંગ્રહ વ્યવસ્થામાં છોડો જે ફ્લેર, સ્કબર અથવા બીજા કોઈ ટ્રીટમેન્ટ પદ્ધતિ સાથે જોડાયેલી હોય. અંદરની જગ્યાઓમાં જ્વલનશીલ પદાર્થોને છોડવાનું ટાળો. જોખમનું પૃથ્થકરણ સંપૂર્ણ રીતે કરો જેથી પ્રત્યેક કામ માટે રાખવાની નિશ્ચિત સાવચેતી ઓળખી શકાય જેનાથી માણસોને સુરક્ષા પ્રદાન કરી શકાય, જો તે ટાળી શકાય તેમ ન હોય તો.
- જ્વલનશીલ પદાર્થોને છોડવાના હોય કે વેન્ટ કરવાના હોય તેવી જગ્યાની ચકાસણી કરવા માટે જ્વલનશીલ પદાર્થો માટેના ડીટેક્ટર વાપરો.

રૂમમાં છોડેલા જ્વલનશીલ વાયુને કારણે મોટો ઘડાકો થતાં વાર લાગતી નથી !